

<https://doi.org/10.52387/1811-5470.2026.1.09>
CZU: 373.2:37.015:811.135.1:159.9

ROLUL POVEȘTILOR ÎN DEZVOLTAREA PERSONALITĂȚII PREȘCOLARILOR

Carmen Maria CHIȘIU,

*doctor în științele educației, conferențiar universitar,
Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, România*

ORCID: 0009-0008-6385-3496

E-mail: carmenmaria.chisiu@ulbsibiu.ro

Delia LENGHEL,

educatoare, Grădinița cu PP „Frații Grimm” din Sibiu, România

ORCID: 0009-0007-1780-5664

E-mai: dellyapopa@yahoo.com

Rezumat. Dezvoltarea personalității copilului în perioada preșcolară este marcată de o evoluție rapidă a proceselor cognitive, a limbajului și a comunicării, precum și a dimensiunilor afective și socio-morale. Povestea nu este doar un mijloc de divertisment, ci și un instrument de învățare profundă, oferind repere morale și emoționale esențiale pentru dezvoltarea copilului. Conform Curriculumului pentru Educația Timpurie [10, p. 34], poveștile sunt narațiuni adaptate vârstei copiilor, structurate astfel încât să sprijine dezvoltarea abilităților lingvistice, să modeleze comportamente prosociale și să stimuleze imaginația. Acestea creează contexte de învățare sigure, în care copilul poate reflecta asupra experiențelor, problemelor și soluțiilor propuse de personaje. Poveștile sunt creații literare populare sau culte, de obicei narative, ce prezintă întâmplări fantastice, supranaturale sau reale, în scopul de a transmite învățături morale, valori culturale și modele comportamentale. Ele sunt caracterizate prin prezența unor personaje diverse (oameni, animale sau ființe supranaturale) și prin conflictul dintre bine și rău, având, de regulă, un final moralizator.

Cuvinte-cheie: povești, preșcolari, instrument pedagogic, dezvoltarea personalității, domeniul cognitiv, domeniul afectiv, domeniul socio-moral.

THE ROLE OF STORIES IN THE PERSONALITY DEVELOPMENT OF PRESCHOOLERS

Summary. The development of the child's personality in the preschool period is marked by a rapid evolution of cognitive processes, language and communication, as well as affective and socio-moral dimensions. The story is not only a means of entertainment, but also a tool for deep learning, providing moral and emotional landmarks essential for the child's development. According to the Early Childhood Education Curriculum [10, p.34], stories are narratives adapted to the age of children, structured in such a way as to support the development of linguistic skills, model prosocial behaviors and stimulate imagination. They create safe learning contexts, in which the child can reflect on the experiences, problems and solutions proposed by the characters. Stories are popular or cult literary creations, usually narrative, that present fantastic, supernatural or real events, in order to convey moral teachings, cultural values and behavioral models. They are characterized by the presence of various characters (humans, animals or supernatural beings) and by the conflict between good and evil, usually having a moralizing ending.

Keywords: stories, preschoolers, pedagogical tool, personality development, cognitive domain, affective domain, socio-moral domain.

Introducere. Particularități ale personalității preșcolarului. Dezvoltarea personalității preșcolarilor constituie un proces complex, determinat de factori interni (predispoziție genetică) și externi (mediu familial, experiențe educaționale, interacțiuni sociale) [14]. Etapa dintre 3 și 6/7 ani este decisivă pentru formarea autonomiei, identității și gândirii copilului, explorarea mediului și relaționa-

rea cu adulții și colegii contribuind la maturizarea cognitivă, emoțională și lingvistică [1].

În perspectivă cognitivă, copilul se află în stadiul preoperațional, caracterizat prin gândire intuitivă și egocentrică, cu posibilitatea de a realiza clasificări simple și de a înțelege relații cauzale elementare, fără a putea efectua operații logice complexe [14]. Jocul, poveștile și activitățile narative stimulează

memoria, atenția și creativitatea, consolidând competențele de învățare. Limbajul, aflat într-o dezvoltare accelerată, trece de la propoziții simple la fraze complexe, devenind principalul instrument de comunicare și reglare a activităților [12]. Îmbogățirea vocabularului, de la circa 1000 de cuvinte la 3 ani și la peste 3500 la 6 ani este facilitată de interacțiunile educaționale și de expunerea la povești, ce sprijină atât coerența exprimării, cât și înțelegerea structurilor narative [14].

Imaginația are o funcție fundamentală în această etapă, prin jocuri de rol, povești și activități creative, oferind copilului contexte de explorare simbolică și de rezolvare a problemelor, dezvoltând astfel gândirea flexibilă și autonomia cognitivă. Pe plan emoțional, copilul învață treptat să identifice și să gestioneze emoții precum vinovăția, mândria sau încrederea în sine, ceea ce favorizează echilibrul afectiv și reducerea impulsivității [8]. Grădinița oferă oportunități de cooperare și socializare, consolidând normele și comportamentele prosoziale [3]. Dezvoltarea socio-morală este susținută în mod particular de povești, ce transmit valori fundamentale – curaj, altruism, respect, responsabilitate – prin identificarea copilului cu personajele și prin modele narative adaptative [1]. Povești construiesc un context educațional ce facilitează empatia, gândirea critică și conduita etică, pregătind copilul pentru integrarea socială și pentru asumarea rolurilor viitoare [8]. Deci, perioada preșcolară reprezintă o etapă definitorie pentru formarea personalității. Prin interacțiunea dintre mediu, educație și resurse interne, copilul dobândește competențe cognitive, lingvistice, emoționale și morale.

Discuții. Metodologie. Rolul poveștilor în dezvoltarea personalității preșcolarilor. Poveștile au un rol esențial în educația timpurie și contribuie la dezvoltarea cognitivă, la formarea caracterului, la dezvoltarea emoțională și stimularea creativității copiilor. Prin ele, cei mici descoperă valori morale, empatie și modalități de rezolvare a situațiilor de viață. Acestea constituie instrumente educaționale cu valoare formativă complexă, facilitând dezvoltarea personalității și pregătirea pentru succesul școlar și social [10].

Cuvântul are putere formativă, iar copilăria, prinsă între paginile poveștilor, se transformă într-o lume magică, unde imaginația și cunoașterea se întâlnesc. Poveștile transmit moștenirea culturală și spirituală a umanității, fiind o comoară de neprețuit. Ele hrănesc sufletul și stimulează imaginația,

permițând copilului să creeze universuri personale și să trăiască intens propriile visuri. Totodată, cultivă curajul, generozitatea, prietenia și oferă modele de comportament, formând personalități creative și empatică. Poveștile constituie un mijloc fundamental pentru dezvoltarea limbajului preșcolarilor, contribuind la îmbogățirea vocabularului, formarea propozițiilor complexe și claritatea exprimării. Expunerea la structuri lingvistice variate facilitează înțelegerea textului și îmbunătățește abilitățile de comunicare, sprijinind copilul în relatarea experiențelor personale și în interacțiunea socială [11].

Ascultarea poveștilor favorizează gândirea abstractă și creativă, prin vizualizarea scenariilor și a personajelor. Această capacitate imaginativă se reflectă ulterior în activități de învățare și rezolvare a problemelor. Copilul, inspirat de o narațiune, poate crea propriile aventuri, prin desen sau jocuri de rol. Urmărirea firului narativ solicită răbdare și atenție, dezvoltând capacitatea de concentrare și reținere a detaliilor. Această abilitate se reflectă ulterior în performanțele școlare, prin respectarea instrucțiunilor și finalizarea sarcinilor [6]. Situațiile conflictuale din povești oferă contexte de învățare a strategiilor de rezolvare a problemelor și de luare a deciziilor. Prin identificarea cu eroii, copiii își formează gândirea logică și adaptativă. „Scufița Roșie” avertizează asupra pericolului străinilor, iar „Hansel și Gretel” evidențiază importanța soluțiilor creative [5].

Poveștile transmit modele de comportament și valori esențiale – curaj, generozitate, perseverență. Identificarea cu personajele îi ajută pe copii să distingă binele de rău și să înțeleagă consecințele deciziilor. „Capra cu trei iezi” subliniază importanța respectării regulilor, iar „Cenușăreasa” promovează răbdarea și virtuțile morale, recompensate chiar și în contexte dificile [25]. Prin povești, copilul explorează o gamă variată de emoții și învață să le gestioneze. Empatia față de personaje îl sprijină să recunoască trăirile celorlalți și să își regleze propriile reacții. Astfel, „Bambi” poate facilita acceptarea pierderii, iar „Pinocchio” ilustrează importanța sincerității [12].

Poveștile joacă un rol esențial în formarea personalității copiilor preșcolari, influențându-le limbajul, creativitatea, valorile morale, emoțiile, atenția și capacitatea de a rezolva probleme. Prin intermediul poveștilor, copiii nu doar că învață despre lume, ci și despre ei înșiși, dezvoltându-și caracterul și pregătindu-se pentru provocările vieții [3]. Astfel, lectura poveștilor nu trebuie privită doar ca o activitate

recreativă, ci ca un instrument educațional valoros, ce contribuie la creșterea unor adulți echilibrați și responsabili.

În funcție de conținut, de strategiile folosite, există categorii diverse de povești și activități specifice. O categorie importantă este cea a *poveștilor terapeutice*, utilizate în intervenții educaționale și psihologice. Acestea sprijină copilul în gestionarea emoțiilor intense și în adaptarea la situații dificile. Prin conținutul simbolic, ele facilitează exprimarea trăirilor greu de verbalizat și oferă modele de soluționare a problemelor, reduc anxietatea și susțin autoreglarea emoțională. Totodată, povestirile interactive, unde copiii propun finaluri alternative sau interpretează roluri, dezvoltă creativitatea și capacitatea de rezolvare de probleme. Redarea poveștii în manieră proprie și identificarea mesajelor-cheie verifică înțelegerea și stimulează comunicarea [1]. *Poveștile moralizatoare* transmit valori precum generozitatea, respectul sau responsabilitatea, pregătind copilul pentru conviețuirea socială. Cele fantastice stimulează imaginația și gândirea abstractă, basmele tradiționale românești fiind exemple relevante. În plus, poveștile terapeutice sprijină sănătatea emoțională, oferind modele de reziliență [5].

Rolul educatoarei este fundamental, întrucât prin modul de prezentare și adaptare a poveștilor contribuie direct la dezvoltarea personalității copilului. Expresivitatea vocii educatoarei, tonul și modul de prezentare sunt factori determinanți pentru captarea atenției. Activități precum dramatizările sau ilustrarea poveștilor favorizează învățarea activă și colaborarea în grup. Lectura interactivă, prin întrebările deschise și discuțiile ghidate stimulează cooperarea și exprimarea ideilor proprii [7]. Marionetele, jocurile de rol sau materialele vizuale tridimensionale sporesc implicarea copiilor și transformă povestea într-o experiență multisenzorială [10].

Rezultate. Poveștile copiilor, repovestirea este o metodă didactică esențială, centrată pe copil, ce presupune reconstruirea conținutului narativ. Aceasta dezvoltă capacitatea de comunicare, logica, memoria și expresivitatea orală [11]. Prin redarea fidelă a evenimentelor și a replicilor, copiii își îmbogățesc vocabularul și își exersează exprimarea. Există mai multe forme: repovestirea pe baza ilustrațiilor, care susține înțelegerea prin imagini, repovestirea după un plan verbal, ce ghidează coerența, repovestirea liberă, care încurajează exprimarea autonomă și creativitatea [12].

E foarte importantă diversificării tehnicilor, adaptate vârstei și nivelului copiilor. Pentru grupele mici (3–4 ani) este recomandată repovestirea pe baza ilustrațiilor; pentru grupele mijlocii (4–5 ani), cea după un plan verbal; pentru grupele mari (5–6 ani), repovestirea liberă, ce întărește autonomia verbală și încrederea [11]. Succesul depinde de climatul pozitiv creat de educatoare și de modul în care sunt selectate tehnicile potrivite. Repovestirea, astfel adaptată, contribuie la dezvoltarea limbajului, gândirii logice și creativității.

O altă categorie de activități ce operaționalizează poveștile sunt cele în care sunt folosite poveștile create de copii. Copiii trebuie stimulați să creeze povești proprii, încă din primii ani de viață. Acest exercițiu le dezvoltă gândirea, limbajul și imaginația, încurajându-i să exprime dorințe și experiențe personale, într-un mod clar și structurat. Activitatea devine esențială în grupa mijlocie și mare, când copiii pot integra valori morale și soluții creative în propriile narațiuni [8].

Poveștile create de copii reflectă viața cotidiană și promovează valori morale și etice. Ele susțin formarea empatiei, a responsabilității și a capacității de reflecție critică. În același timp, constituie o modalitate de exersare a gândirii logice și a exprimării orale, oferind copiilor încredere și autonomie.

Cercetarea se înscrie în paradigma calitativă, cu elemente cantitative, fiind un demers exploratoriu-descriptiv desfășurat într-o grupă mare de preșcolari. Intervenția a avut loc în activitatea curentă a copiilor, fără constituirea unui grup de control, axându-se pe investigarea efectelor utilizării poveștilor asupra dezvoltării cognitive, afective și sociale a copiilor, printr-un program narativ integrat, ce relevă:

- evaluarea nivelului inițial al limbajului, exprimării emoționale și comportamentelor prosoziale;
- elaborarea unui program educațional bazat pe povești (lectură expresivă, repovestire, dramatizare, jocuri de rol, conversații tematice);
- ebservarea sistematică a comportamentelor copiilor, cu accent pe emoții, interacțiuni și implicare;
- ealizarea evaluării finale pentru măsurarea progresului;
- eompararea datelor inițiale și finale în vederea validării efectelor programului;

- Formularea de concluzii și perspective privind utilizarea poveștilor ca strategie educațională.

Astfel, povestirea a fost valorizată nu doar ca suport narativ, ci ca *metodă de intervenție educațională*, capabilă să stimuleze comunicarea empatică, autoreglarea emoțională și interiorizarea valorilor morale. Așadar, integrarea sistematică a poveștilor în activitatea didactică contribuie la dezvoltarea cognitivă, afectivă și social-morală a preșcolarilor.

Studiul s-a desfășurat pe parcursul a 12 luni, în trei etape:

- Etapa I – Preexperimentală. Stabilirea nivelului inițial de dezvoltare prin activități desfășurate în contextul obișnuit al grupeii. Rezultatele au permis conturarea profilului inițial, individual și de grup.
- Etapa II – Experimentală. Implementarea programului narativ, prin lecturi, repovestiri, jocuri de rol, dramatizări, discuții tematice și

activități creative, vizând dezvoltarea limbajului, a gândirii critice și a competențelor socio-emoționale.

- Etapa III – Postexperimentală. Reevaluarea copiilor cu aceleași instrumente utilizate inițial, compararea rezultatelor și formularea concluziilor privind impactul poveștilor asupra dezvoltării globale.

Lotul cercetării. Grupa a fost alcătuită din 22 de copii de nivel preșcolar, înscriși la o grădiniță cu program prelungit din mediul urban.

Variabilele cercetării:

- Variabilă independentă: integrarea poveștilor într-un program educațional structurat;
- Variabile dependente: dimensiunile cognitive, afective și social-morale ale personalității copilului, operaționalizate prin indicatori și instrumente de evaluare adaptate vârstei.

Metode și instrumente de colectare a datelor cercetării. Metode și instrumente utilizate în cercetare prezentate în tabel:

Etapa cercetării	Metode de cercetare utilizate	Instrumente de cercetare aplicate
Preexperimentală (evaluare inițială)	- Observația sistematică (în contexte naturale) - Evaluare individuală - Conversație semistructurată	- Fișe de observație sistematică (pentru comportamente spontane) - Fișe de evaluare individuală (vocabular, logică narativă) - Grile de comportamente sociale și emoționale
Experimentală (intervenție educațională)	- Observația sistematică în timpul activităților - Analiza produselor activității copiilor - Conversație semistructurată, în timpul reflecțiilor	- Jurnale educaționale (completate de educator) - Grile de observație continuă (empatie, cooperare, exprimare emoțională) - Fișe de activitate narativă (desen, continuarea poveștii)
Post-experimentală (evaluare finală)	- Observația sistematică postintervenție - Analiza comparativă a performanțelor - Interviu/reflecție ghidată	- Fișe de evaluare finală (identice celor inițiale) - Analiza comparativă (pentru evaluarea progresului) - Fișe de reflecție tematică (în conversații de grup/individuale)

Rezultatele cercetării. Investigarea a avut ca scop evidențierea influenței poveștilor asupra dezvoltării personalității copiilor preșcolari de 5-6 ani. Demersul s-a bazat pe ideea că narațiunea reprezintă o experiență existențială, nu doar un suport lingvistic, vizând atât exprimarea emoțiilor, cât și dezvoltarea atitudinilor prosociale.

Pe domeniul cognitiv, evaluarea inițială a arătat că 45% dintre copii (10 din 22) aveau un nivel scăzut (se exprimau simplist, cu vocabular limitat), 40% (9 copii) aveau un nivel mediu (se exprimau simple, cu un vocabular la nivel mediu), iar 15% (3

copii) au avut un nivel ridicat (foloseau construcții lingvistice coerente și aveau un vocabular diversificat). După intervenția educațională prin repovestire, dramatizare și creare de final alternativ, 65% (14 copii) au atins un nivel ridicat de dezvoltare cognitivă, folosind un vocabular diversificat și propoziții coerente, 30% (7 copii) au rămas la nivel mediu, iar doar 5% (1 copil) la nivel scăzut.

Activitățile narative au stimulat gândirea logică și creativă, au îmbunătățit înțelegerea structurii textului și au favorizat identificarea secvențelor logice și formularea concluziilor. Dramatizările și jocurile de

rol au contribuit la fluiditatea verbală și organizarea logică a ideilor, consolidând memoria logică, clasificarea și exprimarea relațiilor cauzale. Rezultatele confirmă că poveștile sprijină dezvoltarea limbajului, gândirii narative și coerenței în exprimare.

Pe domeniul afectiv, inițial, 50% dintre copii (11 din 22) prezentau dificultăți în identificarea emoțiilor și identificarea cu personajele, 35% (8 copii) aveau nivel mediu, iar 15% (3 copii), nivel superior; exprimau adecvat emoții, se puteau ușor identifica cu personajele și conștientizau trăirile proprii și ale colegilor. După zece luni de intervenție, 60% (13 copii) au ajuns la nivel ridicat, 30% (7 copii) la nivel mediu consolidat, iar 10% (2 copii) au rămas la nivel scăzut.

Poveștile terapeutice au oferit un cadru optim pentru exprimarea emoțiilor și identificarea cu personajele, facilitând conștientizarea trăirilor proprii și ale colegilor. Activitățile de dialog, jocurile de rol și dramatizările au încurajat verbalizarea autentică a emoțiilor, iar empatia copiilor s-a reflectat prin consolare, sprijin și manifestări de solidaritate.

Pe domeniul social-moral, la început, 40% dintre copii (9 din 22) aveau dificultăți de cooperare și empatie, 45% (10 copii) nivel mediu, iar 15% (3 copii) nivel ridicat. După intervenție, 60% (13 copii) manifestau constant comportamente prosociale, 35% (8 copii) nivel mediu consolidat, iar doar 5% (1 copil) nivel scăzut.

Activitățile de joc de rol și discuțiile pe marginea poveștilor au facilitat analiza dilemelor morale și interiorizarea valorilor precum generozitatea și sinceritatea. Copiii au transferat aceste comportamente în viața cotidiană, manifestând cooperare, respectarea regulilor și sprijin față de colegi.

Din figura 1 se observă clar creșterea semnificativă la niveluri ridicate și diminuarea procentului

celor aflați la nivel scăzut, pentru toate dimensiunile.

Concluzii. Intervenția educațională, centrată pe povești, a confirmat ipoteza cercetării. Utilizarea sistematică a poveștilor a determinat un progres semnificativ în dezvoltarea personalității copiilor preșcolari, demonstrat în trei planuri:

- Cognitiv: Îmbunătățirea vocabularului, exprimării verbale și a structurării logice a expunerii, copiii trecând de la propoziții simple la construcții narative coerente și creative.
- Afectiv: Dezvoltarea recunoașterii și exprimării emoțiilor, precum și a empatiei față de colegi și personaje.
- Social-moral: Interiorizarea valorilor morale și manifestarea comportamentelor prosociale, precum cooperarea, sprijinul emoțional și respectarea regulilor.

Astfel, poveștile s-au dovedit un instrument educațional eficient pentru consolidarea limbajului, gândirii, empatiei și conduitei prosociale, sprijinind formarea unei personalități echilibrate. Rezultatele susțin integrarea poveștilor în activitățile educaționale ca strategie pedagogică eficientă în perioada preșcolară.

Perspective de aprofundare a cercetării. Rezultatele obținute în urma cercetării experimentale au confirmat importanța poveștilor ca instrument educativ cu valențe formative multiple.

Totuși, dincolo de aceste rezultate, cercetarea a reliefat și unele limite, atât în ceea ce privește amploarea impactului poveștilor asupra tuturor dimensiunilor personalității, cât și în legătură cu generalizarea rezultatelor.

Aceste constatări conduc firesc spre necesitatea formulării unor direcții de cercetare viitoare, axate pe o abordare mai complexă și mai sistematică a na-

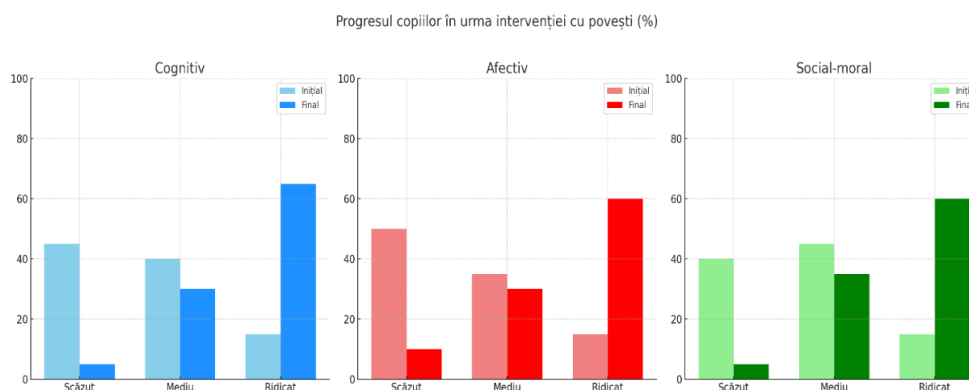

Figura 1. Analiza dilemelor morale și interiorizarea valorilor din povești

rațiunii educaționale în grădiniță: extinderea cercetării asupra unui lot mai mare și diversificat, realizarea unor cercetări longitudinale pentru evaluarea durabilității progreselor, investigarea diferențiată a

tipurilor de povești și impactul acestora, integrarea poveștilor cu alte forme de expresie artistică, personalizarea poveștilor în funcție de stilurile individuale de învățare.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. ALBULESCU I., CATALANO H. *Educația timpurie*. București: Didactica Publishing House, 2025. ISBN 978-594-849-501-1.
2. BOCOȘ M., CATALANO H. *Pedagogia învățământului primar și preșcolar*. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2006. ISBN 978-973-610-467-1.
3. BRUNER J. *Educația ca proces de socializare*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1971. ISBN [neprecizat].
4. CAMPBELL J. *Mitologia occidentală* (Volumul III din seria *Măștile Zeului*). București: Editura Trei, 2024. ISBN 978-606-402-079-6.
5. CATALANO H., ALBULESCU I. *Sinteze de pedagogia învățământului preșcolar*. București: Didactica Publishing House, 2019. ISBN 978-606-683-985-3.
6. CERGHIT I. *Sisteme de instruire alternativă și complementare*. Iași: Polirom, 2008. ISBN 978-973-46-1016-7.
7. CHIȘIU C. M. Mutual reading technique. În: *Educația Plus / Journal Plus Education*, 2018. ISBN 978-973-689-018-5.
8. CLIPA, O. (coord.). *Educația timpurie: Resurse pentru dezvoltarea practicienilor*. București: Editura Trei, 2023. ISBN 978-606-40-2127-4.
9. Curriculum pentru educație timpurie. București, 2019. ISBN [neprecizat].
10. GOLU F. *Joc și învățare la copilul preșcolar*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 2009. ISBN 978-973-30-2474-3.
11. HOBJILĂ A. *Didactica domeniului Limbă și comunicare. Învățământ preșcolar*. Iași: Polirom, 2023. ISBN 978-973-46-9290-3.
12. MITU F., ANTONOVICI Ș. *Metodica activităților de educare a limbajului în învățământul preșcolar*. București: Humanitas Educațional, 2005. ISBN 978-973-689-018-5.
13. POPA, C. M. *O școală orientată spre elev*. București: Editura Aramis, 2009. ISBN 978-973-679-690-6.
14. VERZA E., VERZA F. E. *Psihologia copilului* (Ed. a II-a). București: Editura Trei, 2024. ISBN 978-606-40-2304-9.